

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul VIII, nr. 1

IAȘI

ianuarie–martie 2007

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Lucrări publicate
- Comunicări științifice
- Semnale critice
- Asociația Culturală „A. Philippide”
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În primul trimestru al anului 2007:

➤ La **Departamentul de lexicologie – lexicografie** s-au finalizat, pentru Comisia de Etimologii, cca 90 p. (standard) din *Dictionarul limbii române (DLR), Litera L*, Partea 1 (**l – lherzolit**) și cca 120 p. (standard) din **DLR, Litera E**, Partea a 2-a (**eradica – ezoterism**). Au fost corectate, după observațiile Comisiei de Etimologii, 804 p. din **DLR, Litera L**, Partea 1, porțiunea **le - lherzolit**. În aceeași perioadă s-a început și operația de corelare sistematică a articolelor din volumul I, *Litera L*, Partea 1, redactat de colectivul de lexicografi ieșeni, cu articolele din volumul al II-lea al aceluiași tom, redactat de colectivul de lexicografi de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca.

➤ La **Departamentul de dialectologie** au început lucrările de proiectare a volumului al IV-lea de hărți și material necartografiat din *NALR. Moldova*

și *Bucovina*, prin analiza și repartizarea, pe cele două secțiuni, a materialului reprezentând răspunsurile din anchete pentru porțiunea 1222–2000 din *Chestionar* (545 de întrebări cu profil lexical, după eliminarea, selectivă, a verbelor), și au fost efectuate lucrări impuse de tipărirea volumului al III-lea din *Atlas*. Pentru volumul III/2 de *Texte dialectale* din această serie, a fost pregătit pentru tipar materialul dintr-o localitate anchetată.

➤ **Departamentul de toponimie** va realiza, conform hotărârii luate în ședința Consiliului Științific, din 15 februarie 2007, *Micul dicționar toponimic al României. Moldova (MDTM)*, care va reprezenta un instrument de lucru, documentar și explicativ, necesar din perspectivă geografică, istorică și lingvistică unui public cititor de cultură medie, interesat de toponimia majoră (regională și zonală) actuală.

➤ **Departamentul de istorie literară** continuă definitivarea pentru tipar a materialului redactat în centrele de cercetare academică pentru *Dicționarul general al literaturii române (DGLR)*, proiect fundamental al Academiei Române. S-au revizuit, completat și finalizat articolele monografice de la litera S (volumul VI), în număr de 800; s-au redactat 30 de articole noi (*Silviu George, Spânu Petruța, Sârbu Anca, Stancu Valeriu, Suceavă Bogdan* ș.a) și s-au actualizat articolele mai vechi redactate de cercetătorii departamentului. **Baza de date și Arhiva DGLR** au fost, în continuare, completate. Pentru **Arhivă** s-au primit alte răspunsuri la *Chestionarul* difuzat, care au fost arhivate. Colaborarea cu departamentul similar de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București s-a desfășurat în cele mai bune condiții.

➤ **Departamentul de etnografie și folclor** a continuat lucrul la proiectele aflate în derulare, privitoare la cele trei secțiuni ale obiceiurilor ciclului familial: nașterea, nunta și înmormântarea. În perioada ianuarie–martie 2007, s-a terminat culegerea computerizată a corpusurilor de texte și s-a început redactarea tipologiilor la primele două proiecte. Pentru obiceiurile funebre (1/2 normă), se lucrează încă la alcătuirea corpusului. S-au început operațiunile de copiere a documentelor sonore din **Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei**, transpunându-se înregistrările din sistem analogic în sistem digital. S-a continuat activitatea în cadrul contractului de colaborare cu Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, în cadrul unui grant CNCSIS.

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ♦ Șerban Axinte: *Despre poezia oraculară de fiecare zi și alte câteva rânduri*, în „Steaua”, 2007, nr. 1–2, p. 34; răspuns la ancheta *Ați scrie biografia unui autor român (străin). De ce?*, în „Orizont”, 2007, nr. 1, p. 14; *Paul Cornea, creator pentru a doua oară al hermeneuticii românești*, în „Observator cultural”, 2007, nr. 100, p. 9; *Pentru că nu am reușit să depun o coroană la mormântul lui Eminescu*, în „Cuvântul”, 2007, nr. 2, p. 16.
- ♦ Luminița Botoșineanu: (în colaborare) *Modele intonaționale în nord-estul Transilvaniei. Interogativa totală negativă*, în *Limba română azi* (Actele Conferinței naționale de filologie omonime, ediția a X-a, Iași–Chișinău, 3–7 noiembrie 2006), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 183–194; (în colaborare) *Instrumente pentru consultarea Atlasului lingvistic electronic și editarea textelor dialectale*, în *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române* (Lucrările Atelierului de lucru omonim), editori: Corina Forăscu, Dan Tufiș, Dan Cristea, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 107–112.
- ♦ Daniela Butnaru: *Sincronie și diacronie în Dicționarul toponimic al bazinului hidrografic al Neamțului*, în *Limba română – Aspecte sincronice și diacronice* (Actele celui de-al 5-lea Colocviu al Catedrei de limba română, 8–9 decembrie 2005), coordonator Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Universității din București, 2006, p. 579–583; *Specificul anchetei toponimice în perspectiva redactării dicționarelor toponimice de tip structural*, în *Limba română azi* (Actele Conferinței naționale de filologie omonime, ediția a X-a, Iași–Chișinău, 3–7 noiembrie 2006), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 205–212.
- ♦ Elena Dănilă: *Afirmația în limba română – probleme, soluții*, în *Limba română azi* (Actele Conferinței naționale de filologie omonime, ediția a X-a, Iași–Chișinău, 3–7 noiembrie 2006), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 223–234; *Incidența în basmele românești*, în *Omul și mitul* (Actele Colocviului internațional omonim, Suceava, 2005), Iași, Editura Universitas XXI, 2006, p. 235–244; *Topica – probleme, soluții*, în *Materialele Colocviului comemorativ internațional Tradiție și*

modernitate în abordarea limbajului (Bălți, 25 noiembrie 2006), Bălți, Presa universitară bălțeană, 2006, p. 288–289.

♦ Mioara Dragomir: *O manieră specială de traducere într-un text vechi românesc Hronograful den începutul lumii... (ms. 3517)*, în *Materialele Colocviului comemorativ internațional Tradiție și modernitate în abordarea limbajului* (Bălți, 25 noiembrie 2006), Bălți, Presa universitară bălțeană, 2006, p. 250–251; *Derivate „pierdute” și derivate menținute în limba română pe baza Hronografului den începutul lumii... (ms. 3517)*, în *Limba română azi* (Actele Conferinței naționale de filologie omonime, ediția a X-a, Iași–Chișinău, 3–7 noiembrie 2006), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 95–108.

♦ Stelian Dumistrăcel: un număr de 13 articole de cultivare a limbii, publicate în ziarul „Lumina” (Iași), la rubrica „Lumea cuvântului”, între 6 ianuarie și 31 martie 2007.

♦ Florin Faifer: *Cheița magică a fantasticului*, în „Convorbiri literare”, CXL, 2007, nr. 1, p. 80–81.

♦ Cristina Florescu: *Globurizare*, în „Timpul”, 2007, nr. 1, p. 12; *Perspective semantice. Din nou: cum și în ce formă avansăm lexicologic spre DLRI*, în *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române* (Lucrările Atelierului de lucru omonim), editori: Corina Forăscu, Dan Tufiș, Dan Cristea, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 149–155.

♦ Gabriela Haja (în colaborare): *Resurse lingvistice românești în format electronic. Biblia 1688*, în *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române* (Lucrările Atelierului de lucru omonim), editori: Corina Forăscu, Dan Tufiș, Dan Cristea, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 107–112.

♦ Ofelia Ichim: *Vintilă Horia: un dor neîmplinit*, în *Movni i kontseptual'ni kartyny svitu*. Zbirnyk naukovykh prats'. Vypusk 1. Chastyna 1, Kiev, Editura Universității din Kiev, 2007, p. 300–305.

♦ Dan Mănuță: *Eliade lusitanul* (II), în „Convorbiri literare”, CXL, 2006, nr. 1, p. 62–64; *Proust în România*, în „Convorbiri literare”, CXL, 2006, nr. 2, p. 61–62; *Naturalismul autohton*, în „Convorbiri literare”, CXL, 2006, nr. 3, p. 69–70.

♦ Florin-Teodor Olariu: (în colaborare) *Instrumente pentru consultarea Atlasului lingvistic electronic și editarea textelor dialectale*, în *Resurse*

lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române (Lucrările Atelierului de lucru omonim), editori: Corina Forăscu, Dan Tufiș, Dan Cristea, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 107–112.

CĂRȚI

- ◆ *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române (DEXI)*, Chișinău, Editura ARC și Editura Gunivas, 2007, 2.280 p. Cei mai mulți dintre autori și o parte dintre colaboratori sunt cercetători la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”; coordonator științific: Eugenia Dima; autori: Eugenia Dima, Doina Cobet, Laura Manea, Elena Dănilă, Gabriela E. Dima, Andrei Dănilă, Luminița Botoșineanu; colaboratori: Daniela Butnaru, Veronica Olariu.
- ◆ Vasile Arvinte, *Studii de istorie a limbii române*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2006, 563 p.
- ◆ Luminița Botoșineanu, *Graiul de pe valea superioară a Someșului Mare*, Iași, Editura Alfa, 2007, 402 p.
- ◆ Daniela Butnaru, cap. *Toponimia satului Cioplea*, p. 203–210, din volumul *Cioplea. Două veacuri de istorie*, coordonator Dănuț Doboș, București, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, 2007, 278 p.
- ◆ Stelian Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comuniunii fatice prin mass-media*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2006, 392 p.
- ◆ Laura Manea, *Dosoftei, Viața și petreacerea svinților. Studiu lingvistic*, Partea I, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2006, 548 p.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

ȘEDINȚELE DE MIERCURI ale Institutului

◆ Ședința din 31 ianuarie 2007:

◆ **Victor Durnea** a prezentat comunicarea *Un roman necunoscut al lui Petru Comarnescu*:

Îmbogățirea bibliografiei scriitorilor noștri mai vechi sau mai noi prin descoperirea unor lucrări rămase necunoscute e un fapt relativ frecvent în ziua de azi. Cauzele sunt diverse, cu rădăcini în circumstanțe particulare sau în contextul general, precum și în absența unor instrumente de lucru fundamentale (în principal, a unor bibliografii generale – a cărții și a

periodicelor –, tinzând măcar la exhaustivitate, dacă nu și atingând-o), în numărul încă redus de monografii și de ediții critice complete. Înscrișă în acest fenomen destul de larg, obișnuită, ca să nu spun chiar banală, descoperirea recentă a unui roman de tinerețe aparținând lui Petru Comarnescu se deosebește prin ceva de toate cele care mi-a fost dat să le mai fac. Textul în cauză, intitulat *Tragica viață a jocheului Stewer*, l-am avut sub ochi (ca și alți numeroși cercetători) de multe ori. L-am văzut întotdeauna când am parcurs colecția cotidianului bucureștean „Politica”, acela care îl publica în toamna anului 1926. Prima dată se întâmpla aceasta acum aproape trei decenii, în momentul în care, preocupat fiind de anchetele literare din presa interbelică, transcriam demersurile întreprinse în ziarul respectiv și, paralel, urmăream cu atenția cuvenită cele mai infime ecouri, dar și activitatea desfășurată pe multiple planuri de inițiatorul lor, redactorul paginii culturale, Petru Comarnescu. Dat fiind rolul jucat de acesta în dezbaterile de idei din acei ani (1926–1928) și de la începutul deceniului următor, personalitatea lui a ajuns să mă intereseze în cel mai înalt grad. Acesta a fost și motivul pentru care, ceva mai târziu, am acceptat propunerea Institutului European de a alcătui o „notă biobibliografică”, menită a fi pusă în fruntea jurnalului comarnescian editat (fragmentar) în 1994 (Petru Comarnescu, *Jurnal. 1931–1937*, Iași, Institutul European, 1994, p. 5–10). Deși termenul de predare era foarte apropiat, n-am pregetat să refac și să aprofundez documentarea, parcurgând iarăși ziarele și revistele la care scriitorul colaborase, printre care, firește, și „Politica”, precum și cărțile lui ori referințele critice la ele. Pregătită și redactată astfel, nota respectivă, cea mai bine informată din câte se publicaseră până atunci (fie-mi îngăduit să afirm, fără falsă modestie), nu putea intra în detalii, cum nu putea fi scutită de lacune și de unele inexactități. Nu se pomenește în ea de vreo lucrare strict beletristică nici de vreo intenție în acest sens. În cazul acestora din urmă, ele mi-erău cunoscute din puținele pagini diaristice văzute până atunci (o notație datată 1 februarie 1932, de pildă: „Mă gândesc iarăși să-mi scriu viața mea în roman, căci am o bogăție de observații și experiență similară celeia a lui Proust”, în *vol. cit.*, p. 27. De asemenea, frecvent, regrete târzii de a nu fi alocat timpul necesar scrierii „romanului generației sale”), însă, în absența fie și a unor încercări, le privisem ca simple acte bovarice! Rezumând, și de data aceasta, am trecut peste *Tragica viață a jocheului Stewer*, fără să fi bănuir că-i aparține lui

Petru Comarnescu. Trecând peste alte consultări ale ziarului „Politica”, pe urmele unora dintre numeroșii săi colaboratori, ajung la momentul când tocmai „familiarizarea” cu acesta m-a determinat să-mi asum redactarea articolului consacrat lui în *Dicționarul general al literaturii române*. Pregătind acest articol, a trebuit să examinez încă o dată, pagină cu pagină, colecția existentă la Biblioteca Academiei Române. Atunci a trebuit să mă opresc din nou asupra *Tragicei vieți a jocheului Stewer*, prilej cu care s-a produs un dublu declic: am întrevăzut concomitent posibilitatea ca textul respectiv să fie și altcumva decât apare și posibilitatea ca sub pseudonimul cu care este semnat, **Petru de Lozia**, să se ascundă Petru Comarnescu.

Publicarea prozei respective se circumscria negreșit „strategiei” urmate de cotidianul proaspăt întemeiat pentru cucerirea publicului bucureștean, „strategie” care, pe lângă asigurarea unor colaboratori cu prestigiu (în fapt, aici valorificându-se „portofoliul” adus de director, Alfred Hefter, de la dispărutul tocmai atunci hebdomadur ieșean „Lumea. Bazar săptămânal”, în care figurau nume precum Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, Otilia Cazimir, Sărmanul Klopstock, D. Karnabatt ș.a.), presupunea și inserarea unor scrieri pseudoliterare sau aparținând literaturii „de consum”. Începând cu primul număr, „Politica” găzduise astfel un pretins „jurnal de bord” al unui mult-mediatizat bandit – *Vagabondul apelor. Memoriile lui Terente*. Și aceleași categorii trebuia să-i aparțină și *Tragica viață a jocheului Stewer* (apare între 11 septembrie – nr. 85 – și 11 decembrie 1926 – nr. 163. Cele 25 de capitole sunt împărțite în 51 de „foiletoane”). Titlul lucrării conținea, precum se constată, termeni-cheie, capabili să suscite interesul maxim al cititorului de romane „în foileton”. Nu același lucru se întâmplă însă cu subtitlul „roman sportiv”: el reia o parte din informația comunicată deja, cu un plus de precizie, care, sugerând pedanterie, mai curând putea să displacă. Se pune întrebarea dacă nu cumva, prin el, autorul încerca să adauge grupului de cititori inițial vizat, un altul recrutat din tot mai numeroșii tineri amatori de sport.

În mod curent, apariția romanelor „populare” era precedată de o mai scurtă sau mai lungă campanie de „promovare”, în care se prezentau, la modul superlativ, „meritele” lor literare și extraliterare. Același scop servea câteodată o introducere sau o prefață. *Tragica viață...* se deschide și el cu o prefață și în centrul ei se află, de asemenea, preocuparea de a reliefa literaritatea sa. Modul este însă diferit.

O repede ochire asupra ei pune în evidență echilibristica făcută pentru a convinge de literaritatea textului, fără a-i deziluziona (și a-i îndepărta) pe cititorii de foiletoane și pe cei îndrăgostiți de sport. Astfel, în *incipit*, se reafirmă încadrarea în genul românesc („E un roman din viața curselor de la Băneasa și Floreasca...”), dar se subliniază, nu fără o doză de precauție, și un motiv secund de prețuire, întâietatea lui măcar la nivelul intenției: este „**primul** roman românesc care **vrea** să înfățișeze toată pasiunea celor din jurul curselor” [subl. m.]. Cum tema „din viața curselor” putea să pară mult prea limitată, autorul se străduiește în continuare să demonstreze contrariul. În acest sens, el încearcă mai întâi, într-un chip pedant-didactic și, în același timp, naiv, să-i dea perspective mai largi, schițând un fel de scurtă istorie a calului la români, pentru ca, apoi, să releve împletirea, în cursele hipice, a interesului sportiv cu cel comercial. (Semnificativă e utilizarea, aici, a unei comparații savante, împrumutate ultimelor cercetări din psihologie: „Și cum în sufletul nostru nu există graniți și garduri care să ne separe gândurile și instinctele...”) Mai eficient e însă un alt argument, și anume omologia dintre parte – „viața curselor” – și întreg – viața societății. Totul trebuie judecat, se spune apoi, în funcție de un criteriu esențial: „un roman din viața curselor, pentru a fi într-adevăr roman, trebuie să arate în toată complexitatea ei această viață”. Acest criteriu, în final, se cere cititorilor să-l aplice textului, dându-se, totodată, provocator, cu prezumție, dar și cu oarecare luciditate, propria apreciere: „Cât a închis autorul în acest roman, larg cuprinzător, din viața oamenilor și a cailor, veți vedea începând de luni. Va fi un fragment sinuos, frumos și urât, plăcut și neplăcut, înălțător sau adevărat, delicat și brutal. Tocmai așijderea vieții de pe hipodroame, scânteie grăitoare din viața cea veșnică”.

Prefața aceasta diferă evident de toate cele ale romanelor „de consum”, lasă ușor să se vadă un autor „neprofesionist”, lipsit de experiență. Și întrebarea privind identitatea lui nu putea să întârzie.

Or, concomitent, cum am spus mai sus, am avut bănuiala că acest autor era tânărul Petru Comarnescu. Punctul de pornire era statutul său de colaborator asiduu al „Politicii” (mai târziu, de redactor și de responsabil al paginii culturale – vezi V.D. [Victor Durnea], *Politica*, în *Dicționarul general al literaturii române, P–R*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2006, p. 292–293). La aceasta s-a adăugat și posibila „motivație” a pseudonimului Petru de Lozia, altfel spus, posibilitatea unei strânse legături între pseudonim și cel care se ascundea în spatele lui. Catalizator va fi fost o informație culeasă chiar din jurnalul scriitorului, anume dintr-o menționare, la 31 decembrie 1934, a vărului Victor Neter,

„acum Julien **de Lodza** [subl. m.]”, cu precizarea: „Victor Neter sau Nețer și-a luat acest nume după unii strămoși din Polonia ai tatei (e vorba de Petru Comarnescu, tatăl scriitorului și fratele Emiliei) și ai mamei sale, Emilia...” (*op. cit.*, p. 134 sau Petru Comarnescu, *Pagini de jurnal*, vol. I–III, București, Noul Orfeu, 2003, vol. I, p. 132). Era, așadar, posibil, ba chiar probabil ca, imitându-l pe acel văr, tânărul publicist să fi recurs la numele strămoșesc, adaptându-l într-o oarecare măsură, și, spre deosebire de acela, păstrând prenumele.

Câteva indicii din *Tragica viață...* vorbeau iarăși în același sens. Nefiind însă în posesia unor dovezi irefutabile, am dat informația cu titlu de probabilitate și în articolul din **DGLR**. Și lucrurile, credeam, vor rămâne în continuare așa.

Curând însă aveam să am în față o asemenea dovadă. Nu o declarație sau o mărturisire a celui în cauză ori a unuia dintre cei care i-au stat în preajmă, așa cum mă așteptam. Descopeream, în schimb, inserat în „romanul sportiv”, un articol publicat de Petru Comarnescu anterior, tot sub un pseudonim, dar unul asupra căruia nu mai există nici o îndoială – Radu Veniamin. Acest articol, intitulat *Balcicul pictural*, constituia, în fapt, debutul tânărului în presa „mare”, produs în gazeta ieșeană „Lumea. Bazar săptămânal” (anul II, nr. 40, din 18 februarie 1925, p. 4–6. Debut în presa „mare”, căci în „Ramuri fragede”, revista elevilor de la Colegiul „Sf. Sava”, lui Petru Comarnescu i se tipărise, sub numele propriu, un articol încă de la sfârșitul anului 1922).

Putem afirma, acum, cu deplină certitudine, că *Tragica viață...* îi aparține lui Petru Comarnescu. Rămâne de circumscris mai îndeaproape statutul „romanului sportiv”, valoarea lui.

Or, atât din utilizarea pseudonimului, cât și din inserarea articolului menționat se poate trage o concluzie interesantă. Pseudonimul **Petru de Lozia** ascunde, ce-i drept, identitatea reală a autorului, dar, plecând de la „numele strămoșilor”, el posedă valențe „sentimentale” și „personale”. Tânărul Petru Comarnescu nu l-ar fi pus cu nici un chip pe o scriere exclusiv confecționată la comanda direcției ziarului sau pe una dintre acelea făcute din motive strict pecuniare, care-i prilejuiau, puțin mai târziu, observații autoflagelatoare, precum „culmea decăderii” sau „tragic destin de compromitere interioară” (notație datată 1 ianuarie 1932, Petru Comarnescu, *Jurnal. 1931–1937*, p. 23). La un caracter „personal”, autoreferențial al „romanului sportiv” trimite și împrumutarea articolului pomenit unuia dintre personajele sale. *Tragica viață a jocheului Stewer* urma, așadar, să împlinească măcar în parte așteptările consumatorului de romane „în

foileton” și ale amatorilor de sport și, în același timp, să se întrupeze ca un roman realist, „obiectiv”, dar și, măcar într-o latură a lui, „subiectiv”.

Cât privește primul țel, promisiunile inițiale nu sunt ținute decât în mică măsură. Acțiunea e departe de a avea complicațiile specifice genului, proliferate mecanic, conform rețetarului, cu dese răsturnări de situație, cu mize uriașe, capitale, cu similitudoastofe și cu salvări miraculoase, cu recunoașteri ce schimbă radical starea civilă a eroilor. Locul acestora e luat de înfățișarea a trei concursuri („Premiul cel Mare” de la Băneasa, în capitolul I, întrecerea de la Floreasca și „ultima alergare a verii”) și de câteva capitole expozitive, bogate în considerații istorico-sociologice, privitoare la cursele hipice și la actanții lor – proprietarii de cai, jocheii, publicul, pariorii. Câtorva dintre acești actanți, cu nume lesne descifrabile, li se conturează în primele capitole chipul în tușe rapide, uneori cu o vădită șarjare. Portretele acestea erau destul de fidele și de incisive (un exemplu: „Fudul, cu zâmbet de sărbătoare pe buze, cu aere de «arbiter elegantiarum», d-l H. Viftimiu se plimba majestuos printre plebe, care, umilă, i-a adus laurii celor 50 de reprezentanți ale «Meșterului de la Argeș». Pălăria gris, tip vechi, genre romantic, nu decadent, cât și jacheta și pantalonii cadrilați, tot atât de banali ca și ai eroului său Slivsky din «Tragedia unui tragedian» dădeau acestui poet al marelui public un aer pitoresc. Farmecul eleganței, originalitatea și știința de a se înfrumuseța erau concentrate cu toate în tocurile ghetelor d-lui Viftimiu” – cap. III, în nr. 91, din 18 septembrie 1926), căci autorul s-a văzut obligat să dea la sfârșitul capitolului VIII un P.S. (în nr. 98, din 26 septembrie 1926; repetat și în numărul următor), în care respinge acuzațiile de a fi copiat „după natură”, cu scop eventual satiric, dezmente formal existența vreunei corespondențe între personajele sale și „diferite persoane care participă la viața ștrandurilor și a peluzelor” și reafirmă intenția inițială de „a reda cât mai plastic și mai veridic cu putință atmosfera reală din viața noastră sportivă”, acum nuanțând-o cât privește modalitatea, aceasta nefiind decât „un reportaj cât mai viu de pe câmpurile de curse”. Mai mult, el „ține[a] să încredințez[e] că multe din faptele și știrile sportive [i] le furnizează colecția revistelor sportive străine și românești [precum] «Băneasa-Floreasca» și «Gazeta sporturilor»”.

„Reportajul” ocupă totuși, în continuare, doar planul secund, pe fondul lui ivindu-se singurul episod realmente epic, cel având în centrul său conflictul dintre jocheii Henri Stewer și Panait Corvin. În ciuda triplei lui motivații (resentimentele învinsului față de învingător, ura celui corupt față de cel ce refuză tranzacțiile și gelozia celui părăsit de iubită), și el se estompează curând. Odată cu capitolul IV, în care se relatează întâlnirea

jocheului Stewer cu Vania Sokanian, fiica patronului său, întâlnire ce ia înfățișarea unui veritabil *coup de foudre*, la orizont se profilează o poveste sentimentală, melodramatică, a unei iubiri ardente, „imposibile”, la nivelul aparențelor, datorită situației eroilor pe trepte sociale extrem de distanțate.

În logica acestei dezvoltări, fasciculul de lumină se va opri mai îndelung asupra eroinei, dar nu în sensul așteptărilor create. Aceasta încetează a mai fi un simplu avatar al eroinei romanelor sentimentale, cu obișnuitele sale calități fizice și morale – tinerețe, frumusețe, candoare, puritate etc. –, devenind, mai degrabă, romantica proiecție ideală a dorințelor erotice ce-l animă pe autorul abia ieșit din vârsta adolescenței (lucru semnalat de o anumită căldură ușor de resimțit în paginile în care e prezentă), dar, în același timp, și un exponent al tineretului de după Primul Război Mondial, mai mult chiar, un alter ego al lui Petru Comarnescu. Ca și acesta, Vania Sokanian gustă din plin „poezia citadină” (cum este intitulat capitolul V), e pasionată de automobile (de un Mercedes, de pildă), de cinematograful (și preferințele erotice și le definește în funcție de actori la modă: Henri Stewer seamănă, după ea, lui Jacques Catelain, care ei îi place mai mult decât celebrul Rudolf Valentino), participă la spectacole sportive (Petru Comarnescu iscălea în paginile „Politicii” articolele *Sportul, cartea și viața* – nr. 43, din 24 iulie – sau *Arta și sportul* – nr. 44, din 25 iulie și *Celebritatea* – nr. 101, din 30 septembrie –, ultimul despre campionii mondiali de box ai momentului), la petreceri în mijlocul anturajului său, la recepții (precum aceea a dlui Suisse, cu orchestră de jazz, cu poeți avangardiști, cu dansatoare exotice și interpretări din piesa *Cocoșul negru* al lui Victor Eftimiu), merge la baruri, la stranduri și pe litoral – la Balcic (Vaniei Sokanian îi sunt atribuite „impresiile” ce constituie articolul *Balcicul pictural*) ori la Techirghiol-Movilă și la Farul Tuzla –, unde, printre glume, unii citesc romanul lui Proust sau *Les Faux monnayeurs* al lui André Gide. Neîndoielnic însă, e aici nu un roman al generației, ci doar un embrion.

Creare viabilă nu este, așadar, *Tragica viață a jocheului Stewer* nici în această latură, așa cum nu este nici ca roman realist, fie și al lumii curselor hipice, nici ca „reportaj”. El atestă însă existența la autor a unor reale posibilități de creație, care, din păcate, n-au fost valorificate nici mai târziu, și revelează ceva din interioritatea lui la vârsta intrării în arena publicisticii.

♦ Vlad Cojocaru: Corneliu Stoica, *Valea Troțușului. Enciclopedie*, Onești, Editura Magic Print, 2006, 656p.

◆ **Alte comunicări:**

- ◆ Ofelia Ichim: (în colaborare) *La „Charte Européenne du Plurilinguisme” – moyen de préserver les identités nationales*, Colocviul *Journées de la Francophonie*, XIIème édition, organizat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și Centrul Cultural Francez, Iași, 29–31 martie 2007.
- ◆ Florin Teodor Olariu: (în colaborare): *La „Charte Européenne du Plurilinguisme” – moyen de préserver les identités nationales*, Colocviul *Journées de la Francophonie*, XIIème édition, organizat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și Centrul Cultural Francez, Iași, 29–31 martie 2007.
- ◆ Ioana Repciuc: *La Lilieci în „canonul” culturii populare*, Colocviul internațional de exegeze și traductologie *Marin Sorescu*, Craiova, 23–25 februarie 2007; *O hermeneutică a morții în opera lui Mircea Eliade*, Colocviul *Mircea Eliade: Destin și Operă*, organizat de Catedra de istorie literară „G. Ibrăileanu”, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 30–31 martie 2007.

SEMNALE CRITICE

Dragoș Moldovanu, *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, Volumul I, Partea a 4-a, *Toponimia Moldovei în cartografia europeană veche (cca 1395-1789)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005, 314 p.

Apărută sub egida Academiei Române și a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, aceasta este a patra parte a primului volum, introductiv, al *Tezaurului toponimic al României. Moldova*.

Autorul, cercetător la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” din Iași și profesor universitar dr. la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, semnează și amplul studiu monografic, de peste 130 de pagini, care deschide această lucrare. Aici este prezentată importanța studiului comparativ al hărților vechi, nu doar din punct de vedere istoric sau geografic, dar și pentru descoperirea de prime atestări ale unor toponime (chiar și ale unor oiconime: *Fălciu*, *Galații* ș.a.), depistarea de sinonime, variante fonetice și morfologice arhaice sau regionale, de forme etimologice, urmărirea evoluției toponimelor de la sintagme la nume

simple, obținerea imaginii sistemului toponimic românesc din perioada în care au fost realizate hărțile selectate. Dovadă a valorii acestora stau unele studii istorice sau geografice (pe care autorul le citează și le discută la începutul lucrării), dar și dicționarele toponimice pentru regiunile Banat și Oltenia, în care sunt folosite surse cartografice, datorită materialului toponimic conținut.

În același studiu monografic sunt luate în discuție, aducându-se mărturii din diferite documente, studii și, bineînțeles, materiale cartografice, problema stăpânirii muntenești a părții sudice a Moldovei după mijlocul secolului al XIV-lea, teza anteriorității orașelor moldovene față de statul feudal, atestări ale unor târguri și cetăți. Autorul vine cu un punct de vedere propriu privind procesul și perioada de formare a Țării Moldovei: „La capătul cercetării noastre, desfășurată în manieră *à rebours* prin corelarea informațiilor istorice cu cele cartografice și lingvistice, am ajuns la concluzia ca *Țara Moldovei a atins granițele sale istorice după mai bine de un secol de la întemeiere, în vremea lui Ștefan cel Mare. Punctul nostru de vedere se deosebește esențial de acela vehiculat până în prezent de istorici, după care unificarea teritorială s-a realizat cu repeziciune, pe timpul lui Dragoș, al lui Bogdan, al lui Lațcu, al lui Petru I sau al lui Roman, pe parcursul unei singure generații. Dimpotrivă, noi apreciem că a fost un proces de durată, desfășurat paralel cu acela de consolidare a statului moldovean, care asigură condițiile necesare extinderii. Cele mai importante momente ale evoluției teritoriale a principatului au fost domnia lui Petru I (când în Țara Moldovei a fost integrată «Valahia») și aceea a lui Alexandru cel Bun (care a integrat Țara de Jos muntenească) [subl. a.]” (p. LXIV).*

Lucrarea cuprinde un inventar de toponime din provincia istorică Moldova, culese dintr-o serie de hărți europene nautice, militare sau din planuri de bătălii. În asemenea surse cartografice este inerentă apariția a numeroase inexactități sau chiar erori privind amplasarea obiectelor sociogeografice, care sunt localizate diferit, care apar și dispar, de la o hartă la alta, datorită faptului că în epoca medievală hărțile se realizau plecând de la informații transmise, pe cale orală sau scrisă, de la călători. De aceea, autorul a trebuit să elimine localitățile plasate greșit în interiorul provinciei istorice Moldova și să includă pe cele care sunt reprezentate, inexact, în afara acestui teritoriu. Materialul este prezentat în forma câmpurilor structurale, metodă care reflectă cel mai bine realitatea de pe teren și a cărei relevanță, prin organizarea toponimelor în câmpuri, este confirmată și de hărțile rusești și austriece. Studiul monografic semnat

de autor mai cuprinde analiza toponimiei Moldovei în hărțile lui Cantemir, a toponimiei prezente în cartografia anterioară, precum și în cea posterioară lui Cantemir, examinarea toponimiei din cartografia rusă și austriacă etc. Ținuta științifică a lucrării este asigurată și de o bibliografie impresionantă (care se întinde pe 29 de pagini). Prin materialul cuprins și tehnica lexicografică folosită, lucrarea de față se dovedește a fi un instrument de lucru eficient, adaptat cercetării istorice, geografice și lingvistice.

Daniela BUTNARU

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „A. PHILIPPIDE”

- ◆ În cadrul ciclului de prelegeri *Filologia ieșeană – tradiții și perspective europene*, organizat de Asociația Culturală „A. Philippide” în colaborare cu Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, pe data de 25 ianuarie 2007 a fost prezentată comunicarea *Profesorul Alexandru Dima: Evocare*, susținută de prof. univ. dr. Dan Mănuță, de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- ◆ Dl profesor emerit Manfred Görlach de la Universitatea din Köln, Germania, a fost, pe data de 25 martie 2007, invitatul Asociației Culturale „A. Philippide” și al Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, ocazie cu care a susținut prelegerea *Methods and Findings of the Dictionary of European Anglicisms*.

VARIA

- ◆ Un colectiv de cercetători de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” se preocupă de pregătirea Simpozionului internațional *Români majoritari/români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice*, care va fi organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” și de Asociația Culturală „A. Philippide”, la Iași, în perioada 19–21 septembrie 2007. Comitetul de organizare este alcătuit din: prof. univ. dr. Dan Mănuță, directorul Institutului de Filologie Română „A. Philippide” – președinte; dr. Ofelia Ichim, președinte al Asociației

Culturale „A. Philippide”, dr. Gabriela Haja, dr. Florin-Teodor Olariu, dr. Elena Dănilă, drd. Șerban Axinte – membri.

♦ Începând cu data de 1 ianuarie 2007, dl Dinu Moscal a fost angajat ca asistent de cercetare stagiar la Departamentul de toponimie, în urma concursului din 11 decembrie 2006.

♦ Prof. univ. dr. Dan Mănuță a prezentat volumul *Literatura română în țările vecine (1945-2000)*, de Catinca Agache, Iași, Editura Princeps Edit, 2006, 486 p., la lansarea organizată la Casa Cărții din Iași (26 ianuarie 2007).

♦ Lucrarea prof. univ. dr. Ion H. Ciubotaru, *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*, vol. I–III, Iași, Editura Presa Bună, 1998–2005, a fost încununată cu *Premio Internazionale di Studi Demoetnoantropologici „Giuseppe Pitre – Salvatore S. Marino”* din Palermo. Este cea mai înaltă distincție ce se acordă studiilor din domeniul menționat, la nivel european. Prestigiosul premiu a fost acordat de un juriu în fruntea căruia s-a aflat reputatul profesor Francesco Sicilia, din Roma. La ceremonia de înmânare a premiului, care a avut loc pe 11 februarie 2007, în Sala Teatrului Sybaris din Castrovillari, Calabria, au fost de față membrii juriului, oficialitățile din orașul care a găzduit manifestarea, specialiști din Italia și din alte țări europene, precum și un numeros public. Lucrarea premiată și activitatea științifică a laureatului au fost prezentate într-un discurs elogios (*Laudatio*), rostit de prof. univ. dr. Aurelio Rigoli, directorul Centrului Internațional de Studii Etnoistorice din Palermo.

♦ Pe 12 februarie 2007, dl Florin-Teodor Olariu a susținut, în ședință publică, teza de doctorat *Dimensiunea ludică a limbajului uman*, conducător științific prof. univ. dr. Maria Carpov.

♦ O echipă de cinci cercetători de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” (drd. Daniela-Ștefania Butnaru, drd. Marius-Radu Clim, dr. Ofelia Ichim, dr. Florin-Teodor Olariu, dr. Veronica Olariu) a semnat, pe 14 februarie 2007, convenția de colaborare la *Charta Europeană a Plurilingvismului* (Paris, Franța).

♦ Pe 19 februarie 2007, dna Ana-Maria Prisacaru a susținut concursul pentru ocuparea unui post vacant de asistent de cercetare stagiar la Departamentul de toponimie. Angajarea s-a făcut la data de 1 martie 2007.

♦ Dna dr. Luminița Botoșineanu a susținut, pe 19 februarie, concursul de promovare la gradul de cercetător științific gr. II. Urmează procedura de validare.

- ◆ Dna Nicoleta Borcea a susținut, pe 19 februarie, concursul de promovare la gradul de cercetător științific; hotărârea de promovare a intrat în vigoare de la data de 1 martie 2007.
- ◆ Dl prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel a participat la emisiunea TVR Iași din 23 februarie 2007, având ca temă sensurile cuvântului *inimă* și valorile stilistice ale frazeologismelor create pe baza acestui termen.
- ◆ La data de 28 februarie 2007, dl prof. univ. dr. Mircea Ciubotaru a demisionat din funcția de cercetător științific gr. I la Departamentul de toponimie.
- ◆ De la 1 martie 2007, dl prof. univ. dr. Dragoș Moldovanu a preluat, interimar, funcția de șef al Departamentului de toponimie și de membru al Consiliului Științific.
- ◆ La data de 1 martie 2007, dra Tamara Adoamnei a plecat, prin transfer, de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, unde ocupa postul de bibliotecar.
- ◆ Dra Cecilia Holban a susținut, la data de 6 martie 2007, concursul pentru ocuparea postului de bibliotecar la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, fiind angajată începând cu 12 martie.
- ◆ De la 1 martie 2007, dna cercet. șt. pr. gr. I dr. Stănuța Crețu a fost reangajată la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, cu jumătate de normă.
- ◆ Pe data de 16 martie, prof. univ. dr. Dan Mănuță a prezentat volumul *Istoricul Bibliotecii Filialei Iași a Academiei Române*, de Mariana Ignat, Iancu Braunstein și Valică Mihuleac, Iași, Editura Ștef, 2006. Manifestarea a avut loc la sediul Filialei Iași a Academiei Române.

Redacția:

Luminița Botoșineanu, Gabriela Haja, Ofelia Ichim, Florin-Teodor Olariu
**INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
 CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700481 • TELEFON: 004.0232/267597
 E-MAIL: philippide_secretariat@yahoo.com
 WEB: <http://www.iit.tuiasi.ro/philippide>
 ISSN 1582-5019**